

MİLLETLERARASI TEBLİGATTA DİJİTALLEŞME İÇİN BİR ADIM: YURTDIŞINDA BULUNAN TÜRK VATANDAŞLARINA ELEKTRONİK TEBLİGAT USULÜNÜN DEĞERLENDİRİLMESİ

Burcu İRGE ERDOĞAN*

ÖZ

Tebliğat, hukukî işlemlerin yetkili merciler tarafından kanunlarda belirtilen usullere uygun olarak ilgisine elektronik ortam dahil olmak üzere yazı ya da ilan yoluyla bildirilmesi ve yapılan bilgilendirmenin belgelendirilmesidir. Tebliğatın hukuka uygun şekilde yapılması adil yargılanma hakkı ve hukukî dinlenilme hakkının sağlanması bakımından gereklidir. Milletlerarası unsurlu davalarda sınır aşırı tebliğatın usulü hakkında Tebliğat Kanunu ve ilgili uluslararası sözleşmelerde çeşitli düzenlemeler bulunmaktadır. Milletlerarası tebliğatın gerçekleştirilme yöntemi konusunda hızlı, pratik ve ekonomik çözüm bulma ihtiyacı halen devam etmektedir. Nitekim tebliğatların muhataba ulaşması oldukça zahmetli ve masraflıdır.

Elektronik tebliğat, Elektronik Tebliğat Yönetmeliği m. 3/1- ç uyarınca, Tebliğat Kanunu ve bu Yönetmeliğe uygun olarak elektronik ortamda gerçekleştirilen tebliğattır. Elektronik tebliğat, 2011 yılında Tebliğat Kanunu'na getirilen m. 7/a ile düzenleme alanı bulmuştur.

Dijital dönüşümün hızla sağlanmasıyla birlikte niteliği gereği elverişli olan tüm sistemlerin elektronik ortama entegre edilmesi şeffaflık ve pratiklik açısından önemlidir. Bu çalışmada Türkiye'den yurtdışına tebliğat usulü ile yurtdışındaki Türk vatandaşlarına daha kolay ve pratik sistemle tebliğat yapılması konusu araştırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: tebliğat, milletlerarası tebliğat, elektronik tebliğat, Lahey Konvansiyonu, doğrudan tebliğat.

* Dr. Öğretim Üyesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı. birge.erdogan@ogu.edu.tr. ORCID: 0000-0002-3178-3904

Makale geliş tarihi: 26 Haziran 2024 **Makale kabul tarihi:** 5 Kasım 2024

Atıf önerisi: İrge Erdoğan, Burcu, "Milletlerarası Tebliğatta Dijitalleşme İçin Bir Adım: Yurtdışında Bulunan Türk Vatandaşlarına Elektronik Tebliğat Usulünün Değerlendirilmesi", *Ankara Barosu Dergisi*, Cilt 83, Sayı 1, Ocak 2025, s. 1-XXX. DOI: 10.30915/abd.1505258.

A STEP TOWARDS DIGITALIZATION IN INTERNATIONAL NOTIFICATION: EVALUATION OF THE ELECTRONIC NOTIFICATION PROCEDURE FOR TURKISH CITIZENS ABROAD

ABSTRACT

Notification is the notification of legal proceedings by the competent authorities in writing or by announcement, including electronic media, in accordance with the procedures specified in the law, and the documentation of the notification. Notification in accordance with the law is necessary to ensure the right to a fair trial and the right to be heard. There are various regulations in the Notification Law and the relevant international conventions on the procedure of cross-border notification in cases with international elements. The need to find a fast, practical and economical solution to the issue of international notification still continues. As a matter of fact, it is quite troublesome and costly for notifications to reach the addressee.

Pursuant to Article 3/1- ç of the Regulation on Electronic Notification, electronic notification is notification made electronically in accordance with the Notification Law and this Regulation. Electronic notification was regulated by Art. 7/a of the Notification Law in 2011.

With the rapid digital transformation, it is important to integrate all systems into the electronic environment in terms of transparency and practicality. In this study, the notification procedure from Turkey to abroad and the issue of notifying Turkish citizens abroad with an easier and more practical system will be investigated.

Keywords: notification, international notification, electronic notification, Hague Convention, direct notification.

GİRİŞ

Tebliğat yargılamanın ana unsurlarından biridir. Usulüne uygun şekilde yapılmayan tebliğat adil yargılanma hakkının ihlali sonucuna yol açar. Bir kişinin hakkında yürütülen bir davadan haberdar edilmesi ve her aşamada mevzuata uygun şekilde bilgilendirilmesi gerekmektedir. Kişilerin davanın safhalarından haberdar edilmesi ve kendisine belirli konularda ihbar veya bilgilerin yer aldığı konuların resmen iletilmesi tebliğat yoluyla mümkündür.

Türk mahkemelerinde yürütülen davalar bakımından yabancılik unsuru bulunmaması durumunda tebliğat iç hukukta yürürlükteki Tebliğat Kanunu hükümlerine tabidir. Milletlerarası unsurların yer aldığı uyuşmazlıklarda taraflardan birinin adresi yurt dışında ise tebliğatın yurt

dışına yapılması gerekecektir. Bu durumda uygulanacak hükümler kişilerin Türk vatandaşı olup olmaması ve yabancı ise ilgilinin bulunduğu ülke ile Türkiye arasında yürürlükte bulunan uluslararası anlaşmaların hükümlerine bağlı olarak farklılık gösterebilecektir. Örneğin tebligata muhatap olan kişi yabancı ise tebligatın usulü ile Türk vatandaşı olması durumundaki usul farklıdır. Ayrıca Türk vatandaşı olsa dahi yabancı bir ülkede ikamet etmesi halinde de tebligat usulü bakımından farklılık meydana gelecektir. Çalışmamızın konusu dahilinde her iki ihtimalde de açıklamalar yapılmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda Tebligat Kanunu ile ikili ve çok taraflı sözleşmelerin uygulanması usulü incelenmiştir.

Çalışmamızda; iç hukukta uygulanan elektronik tebligat usulünün yurtdışında bulunan Türk vatandaşları açısından uygulanması konusunda bir düzenleme olması ihtimalinin tartışılması amaçlanmıştır.

Elektronik tebligat ise Türk hukukunda tebligat hukukunda görece yeni bir düzendir. Tebligatların elektronik ortamda yapılması konusu çalışmamızda işleneceği üzere ayrı bir yönetmeliğe tabi şekilde yapılmaktadır. Dijital çağa ayak uydurmanın ve adil yargılama safhasında hızlı bir erişim imkanı sağlanmasının ne denli önemli olduğu elektronik tebligat sisteminin işleyişindeki uygunlukla bir kez daha görülmektedir. Özellikle sınır aşan iş ve işlemler bakımından da dijitalleşmenin önemine dikkat çekmek istediğimiz bu çalışmada elektronik tebligatın milletlerarası tebligat usulüne dahil edilebilme ihtimali üzerinde durulacaktır.

I. TEBLİGAT HUKUKU ÖNEMİ VE GENEL BAKIŞ

Tebligat bir hukukî işlemin yetkili makam tarafından ilgili kişinin bilgilendirilmesi amacıyla mevzuata uygun olarak yazı veya ilan yolu ile bildirilmesi şeklinde doktrinde tanımlanabilir¹. Türk hukukunda tebligata ilişkin hususlar 7201 sayılı Tebligat Kanunu² başta olmak üzere, Tebligat Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik³, Elektronik Tebligat Yönetmeliği⁴ ve 63/3 sayılı Genelge⁵ ile sair özel kanunlarda kısmen tebligata dair hükümler

¹ Murat Atalı, İbrahim Ermenek ve Hilal Üçüncü, *Tebligat Hukuku*, Ankara, Seçkin Yayınları, Güncellenmiş 6. Baskı, 2023, s.17; İbrahim Özbay ve Taner Emre Yardımcı, *Tebligat Hukuku*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, Mart 2020, s.15; Timuçin Muşul, *Tebligat Hukuku*, Ankara, Adalet Yayınevi, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş, 7. Baskı, 2018, s.85.

² RG, 19 Şubat 1959, Sayı 10139.

³ RG, 25 Ocak 2012, Sayı 28184.

⁴ RG, 06 Aralık 2018, Sayı 30617.

⁵ 16 Kasım 2011 tarihli 63/3 sayılı Genelge için bkz. <https://diabgm.adalet.gov.tr/Home/BilgiDetay/3#collapse4>

ve birçok uluslararası sözleşmede yer bulmaktadır⁶. İdarî ve adlî mercilerde yapılan işlemlerin muhatabına bildirilmesi olarak ifade edebileceğimiz tebligatın bilgilendirme ve belgelendirme olarak iki unsuru içinde barındırdığı kabul edilmektedir⁷. Tebligat usulî ve şeklî bir işlemdir. Yargılamanın gereği gibi yürütülebilmesi için uygun şekilde yapılmalıdır. Tebligat bir usul işlemi olduğundan hâkim, yargılama kapsamında tebligatların gereği gibi yapılıp yapılmadığını incelemekle yükümlüdür. Ayrıca belirtmek gerekir ki tebligatın usulî bir işlem olması nedeniyle ve milletlerarası nitelikli uyuşmazlıklarda usulî işlemlere *lex fori* hâkimiyeti gereği, tebligatın gereği gibi yapılıp yapılmaması hususunda Türk usul hukuku hükümleri esas alınacaktır.

Tebligatın temel amacı, hukukî işlemlerde kişinin bilgilendirilmesidir, bu sayede yargılamanın hızlandırılması ve adaletin gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır. Yargıya olan inancın gerçekleşmesi ve kişinin temel hakkı olan adil yargılanma hakkının⁸ yerine getirilmesi için tebligat usulü bir hayli önemlidir⁹. Tebligat hukuku yargılamada işlemlerinin düzenlenmesi, hangi belgelerin tebligata konu olacağı ve tebligatın nasıl yapılacağı gibi konularda net kurallar belirler. Ayrıca, tebligatın gerçekleştirilmiş olduğunun kanıtlanması da

⁶ Posta Hizmetleri Kanunu m. 3/1- c’de “11 Şubat 1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu ile diğer kanunlara göre tebliğ için posta veya elektronik posta yoluyla iletilen gönderiyi” ifadelerine yer verildiği görülmektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki Tebligat İşletme Usul ve Esasları 4/1- ğ maddesinde yer alan düzenlemede tebligat: “Hukukî işlemlerin kanunda öngörüldüğü şekilde muhatabına veya muhatap adına kabule kanunen yetkili şahıslara yazılı olarak bildirim ve bu bildirim yapıldığının belgelendirilmesi işlemi” şeklinde ifade edilmektedir.

⁷ Özbay ve Yardımcı, s. 46- 63; Nitekim “... tebligat, bir davaya ilişkin işlemleri o davayla ilgili kişilere bildirmek için, mahkemelerce Kanuna uygun biçimde yapılan bir belgelendirme işlemidir.” Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 23 Kasım 2011 tarih ve E 2011/11-554, K 2011/684.

⁸ Adil yargılanma hakkı, hukuk devleti olmanın temel şartlarından birisi olup aynı zamanda kişi ve kurumların da yargı organlarına karşı güvencesidir. Konu özellik arz etmekle başka bir çalışmada ayrıca açıklanması uygun görülmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Sezin Aktepe Artık, *Medeni Usul Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014, s.73-74.

⁹ Yargılama aşamasında tebligatın usulüne uygun olarak yapılması konusunun önemini içeren örnek yargı kararlarına bakacak olursak: “Yargılamanın hukuka uygun ve sağlıklı bir biçimde sürdürülebilmesi, iddia ve savunmanın özgürce ileri sürülebilmesi ve delillerin eksiksiz olarak toplanıp tartışılabilmesi, öncelikle tarafların yargılamadan haberdar edilmeleri ile mümkündür. Davanın tarafları ile vekillerinin davaya ilişkin işlemleri öğrenebilmesi için, tebligatın davanın taraflarına usulüne uygun olarak yapılması, duruşma gün ve saatinin kendilerine bildirilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde tarafların hukuksal hakları kısıtlanmış olur.”

Üçüncü Hukuk Dairesi’nin E. 2018/8032, K. 2019/166, 16 Ocak 2019 (<https://www.yargitayictihatmerkezi.gov.tr/>) Anayasa Mahkemesi E. 2013/95 K. 2014/176 sayılı 13 Kasım 2014 tarihli kararında da ““Usulüne uygun olarak yapılan tebligat, Anayasa’da güvence altına alınmış olan iddia ve savunma hakkının tam olarak kullanılabilmesinin ve bireylere tanınan hak arama hürriyetinin önemli güvencelerinden biridir” ifadelerine yer verilmiştir.

“Belirtmelidir ki, tebligat; bilgilendirme yanında belgelendirme özelliği de bulunan bir usul işlemidir. Gerek tebliğ işlemi ve gerekse tebliğ tarihi ancak yasa ve yönetmelikte emredilen şekillerle tevsik ve dolayısıyla ispat olunabilir. Bu sebeple tebligatın usul yasaları ile ilişkisinde daima göz önünde tutulmalıdır. Tebligat ile ilgili 7201 sayılı Tebligat Kanunu ve buna bağlı olarak çıkarılan yönetmelik hükümleri tamamen şeklidir. Kanun ve yönetmeliğin amacı tebligatın muhatabına en kısa zamanda ulaşması, konusu ile ilgili olan kişilerin bilgilendirilmesi ve bu hususların belgeye bağlanmasıdır. Hal böyle olunca, yasa ve yönetmelik hükümlerinin en ufak ayrıntılarına kadar uygulanması zorunludur. Kanunun ve yönetmeliğin belirlediği şekilde yapılmamış ve belgelendirilmemiş olan tebligatların geçerli olmayacağı Yargıtay içtihatlarında açıkça vurgulanmıştır.” Yargıtay Hukuk Genel Kurulu E. 2015/2827, K. 2016/843, 22 Haziran 2016 (<https://www.yargitayictihatmerkezi.gov.tr/>). Benzer yönde Yargıtay Hukuk Genel Kurulu E. 2013/12-644, K. 2014/284 12 Mart 2014 tarihli kararında da benimsenmiştir.

bu sürecin önemli bir parçasıdır. Tebligat her ne kadar basit bir usul işlemi gibi görünse de adil yargılanma hakkı¹⁰ ile bu hakkın önemli bir unsuru olan hukukî dinlenilme hakkı¹¹ ve usul ekonomisi¹² açısından anahtar rol oynamaktadır. Tebligatın uygun şekilde gerçekleştirildiği tarihin tespitinin yargılama süreci açısından sürelerin hesaplanmasında önemi büyüktür. Bir diğer deyişle kanunda yer alan ya da hâkim tarafından belirlenen sürelerin işlemeye başlaması için muhataba usulüne uygun olarak tebligat yapılması gerekmektedir¹³.

Tebligat Kanunu hükümlerine göre tebligatı gerçekleştirmeye yetkili kurum, Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü'dür. Tebligat çıkarmaya yetkili merciler¹⁴, Tebligat Kanunu'nu m. 1'de düzenlenmiştir¹⁵. Tebligat, Tebligat Kanunu hükümlerinde yer alan şekilde yerine getirilmelidir¹⁶. Tebliğ evrakının/davetiyenin bulunduğu tebliğ mazbatalı zarfı teslim

¹⁰ Adil yargılanma hakkı insan haklarına dair temel metinlerde yer almaktadır. Yargılamanın adil şekilde yapılması bakımından AIHS m.6'da ve iç hukukta T.C. Anayasası m. 36'da da güvence altına alınmıştır. Konuyla ilgili milletlerarası usul hukuku görünümünün ayrıntılı açıklaması için bkz. Ayşe İpek Sarıöz Büyükalp, *AIHS ve AIHM Kararlarının Da İncelenmesi Suretiyle Adil Yargılanma Hakkının Türk Milletlerarası Usul Hukuku Üzerindeki Etkileri*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s.19 vd. Ahmet Cemal Ruhi, *Adil Yargılanma Hakkı Çerçevesinde Yabancılara ve Yurt Dışındaki Kişilere Yapılan Tebligat*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2023, s.28; Konuyla ilgili örnek için bkz. Yargıtay Birinci Hukuk Dairesi'nin E. 2016/6768, K. 2019/1854 14 Mart 2019 tarihli kararı (<https://www.yargitayictihatmerkezi.gov.tr/>)

¹¹ Hukukî dinlenilme hakkı kavramı; bilgilendirme/bilgilendirme, açıklama yapma, yargı organlarınınca dikkate alınma ve kararların gerekçeli olması gibi hususları içermektedir. Yargılamada hukukî dinlenilme hakkı 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) m. 27'de yer almaktadır. Hukukî dinlenilme hakkı, bilgilendirme hakkı, açıklama ve ispat hakkı, dikkate alınma hakkı olarak değerlendirilir. Muhammet Özkes, *Medeni Usul Hukukunda Hukukî Dinlenilme Hakkı*, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2003, s.23. Konuyla ilgili örnek karar için bkz. Yargıtay Yirmi ikinci Hukuk Dairesi'nin (Y. 22. HD) E. 2016/14741 K. 2019/12898 Milletlerarası usul hukukunda hukukî dinlenilme hakkı milletlerarası unsurlu uyuşmazlıklarda önemli yer tutmaktadır. Konuyla ilgili bkz. Gizem Ersen Perçin, *Milletlerarası Usul Hukukunda Hukukî Dinlenilme Hakkı*, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık, 2023, s.85 vd.

¹² T.C. Anayasası m. 141/4'e göre davaların en az giderle ve mümkün olan sürede sonuçlandırılması yargının görevidir. Yargılamanın, ucuz, basit ve hızlı olması usul ekonomisi gereğidir. Usul ekonomisi makul sürede yargılanma hakkıyla da doğrudan ilgilidir. Ejder Yılmaz "Usul Ekonomisi" *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2008, s.243-274. Nitekim bu husus Anayasa Mahkemesi Kararlarında da yer bulmaktadır. Örneğin; "Ancak yargılamaların makul süre içinde, düzenli bir şekilde ve gereksiz gider yapılmadan yürütülmesini temin etmek ve bu suretle usul ekonomisi ilkesini gerçekleştirmek düşüncesiyle davanın ihbarı belli şartlara ve usul kurallarına bağlanmıştır. Yargılama usullerinin belirlenmesinde usul ekonomisinin gözetilmesi, bu suretle iyi adalet yönetiminin sağlanarak kamu yararının gerçekleştirilmesi Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesinin gereklerindedir. Dolayısıyla usul ekonomisi ve iyi adalet yönetimi ilkeleri gözetilerek davanın ihbarının belli şartlara ve usul kurallarına bağlanması mümkündür." Şeklinde ifadelerin yer aldığı Saffet Öksüz Başvurusu (Başvuru Numarası: 2021/16758) https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2021/16758_E.T.01.08.2024.

¹³ Özbay ve Yardımcı, s.18.

¹⁴ Fatih Tahiroğlu, "Tebligat Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Tebligat Çıkarmaya Yetkili Merciler", *İÜHFİM*, Cilt 74, Sayı 1, 2016, s.389-396.

¹⁵ İlgili hükme göre; "Kazaî merciler; 10 Aralık 2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununa ekli (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri, (II) sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli idareler, (III) sayılı cetvelde yer alan düzenleyici ve denetleyici kurumlar, (IV) sayılı cetvelde yer alan sosyal güvenlik kurumları ile vakıf yükseköğretim kurumları, il özel idareleri, belediyeler, köy hükmü şahsiyetleri, barolar ve noterler tarafından yapılacak elektronik ortam da dâhil tüm tebligat, bu Kanun hükümlerine göre Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü veya memur vasıtasıyla yapılır."

¹⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. Özbay ve Yardımcı, s.73; Emel Hanağası ve Muhammet Özkes, *Yargı Örgütü ve Tebligat Hukuku* (Ed., Doğan Gökbel), Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 27. Baskı, 2017, s.3.

alan memur, muhataba ya da muhatap yerine kabule yetkili kişilere tebligatı teslim eder ve zarfın matbu (basılı) tutanak kısmındaki boşlukları Tebligat Kanunu m. 23'te¹⁷ belirtilen usule uygun şekilde doldurur.

Tebligat, Tebligat Kanunu m. 10'a göre tebliğ yapılacak kişinin (muhatabın) bilinen en son adresine yapılır¹⁸. İlgilinin bilinen en son adresinin yurtdışında olması ihtimalinde de buraya tebligat yapılması gerekmektedir. Yurtdışına tebligatın oldukça zor bir süreç olması ve uzun zaman alması yargılamayı olumsuz etkilemektedir.

Tebligat Kanunu'nda bulunan düzenlemeler gerçek kişiler esas alınarak yapılmıştır; tüzel kişiler bakımından ise aynı kanunun 12 ve 13'üncü maddelerinde düzenlemeler yer almaktadır. Tüzel kişilere tebligat kural olarak Tebligat Kanunu m. 12 ve 13 uyarınca yapılmalıdır. Tüzel kişilikteki adresin kapalı olması veya ulaşılamaması sebebiyle bir şirkete tebligat yapılamıyorsa ve tebligat iade edilmişse, Tebligat Kanunu m. 21/1, 28, 35/4 hükümlerine göre tebligatın yapılması imkânı doğar. Tebligat Kanunu m. 7a/12 uyarınca muhatap olan anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlere öncelikle kural olarak elektronik yolla tebligat yapılması zorunludur. Yine kendisine elektronik yolla tebligat yapılması zorunlu olan kişilere bu yolla tebligat yapılması gerektiğinden noterlerin, şirketlerin adreslerinin olup olmadığını UETS (Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi) tarafından hazırlanan elektronik tebligat adresi rehberinden kendiliğinden araştırması gerekir¹⁹. Tebligat Kanunu m. 12 ve 13 hükümlerine göre tüzel kişilere tebligat, öncelikle yetkili temsilciye; bunlar

¹⁷ “Tebliğ mazbatası: Madde 23 – Tebliğ bir mazbata ile tevsik edilir. Bu mazbatanın:

1. Tebliği çıkaran merciin adını,
2. Tebliği isteyen tarafın adını, soyadını ve adresini,
3. Tebliğ olunacak şahsın adını, soyadını ve adresini,
4. Tebliğin mevzuunu,
5. Tebliğin kime yapıldığını ve tebliğ muhatabından başkasına yapılmış ise o kimsenin adını, soyadını, adresini ve 22 nci madde gereğince tebellüğe ehil olduğunu,
6. Tebliğin nerede ve ne zaman yapıldığını,
7. 21 inci maddedeki durumun tahaddüsü halinde bu hususlara mütaallik muamelenin yapıldığını, adreste bulunmama ve imtina için gösterilen sebebi,
8. Ek: 11 Ocak 2011 tarihli ve 6099 sayılı Tebliği'nin 6. maddesi uyarınca, Tebligatın adres kayıt sistemindeki adrese yapılması durumunda buna ilişkin kaydı,
9. Değişik: 19 Mart 2003 - 4829/7 md., Tebliğ evrakı kime verilmiş ise onun imzası ile tebliğ memurunun adı, soyadı ve imzasını, İhtiva etmesi lazımdır.”

¹⁸ Bilinen en son adres kavramı ikametgâh ile eşdeğer değildir, kişinin ikameti veya işyeri gibi sosyal yaşam alanlarının tamamını kapsayacak niteliktedir. Bilinen en son adres kavramı gerçek ve tüzel kişiler için geçerlidir. Bilinen en son adresin tespiti konusunda tebliğ talep edenin beyanı, muhatabın veya diğer ilgililerin bilgilendirmeleri ile çeşitli belgeler dikkate alınmaktadır. Bilinen son adresin tespitinde yaşanan güçlükler, tebligatın yapılmasını engellemekte, gecikmelere neden olmaktadır. Bilgi için bkz. Nesibe Kurt Konca, “Türk Hukukunda Tebligata İlişkin Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *TBB Dergisi*, Cilt 114, 2014, s.246-247.

¹⁹ Levent Börü, “Yargıtay Kararları Işığında Tüzel Kişiliği Olan Şirketin Adresinin Kapalı Olması Durumunda Şirkete Karşı Noterlikçe Çıkarılan İhtarnameinin Tebliği Sorunsalı” (TK m. 21/1), *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt13, Sayı 1, 2023, s.56.

birden fazla ise yalnızca birine yapılır (TK m. 12; Yön. m. 20). Gerçek ve tüzel kişilerin ticari işletmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklarda, ticari işletmelerinin işlemlerinden kaynaklanan uyuşmazlıklarda, ticari işletmenin o işlemde yetkili ticari temsilcisine yapılan tebligat, geçerli tebligat sayılır (TK m. 12/2; Yön. m. 20/3). Tüzel kişiler adına kendisine tebliğ yapılacaklar, herhangi bir sebeple belirli iş saatlerinde iş yerinde bulunmuyorlar yahut o sırada evrakı bizzat alamayacak bir konumda iseler tebligat, tüzel kişinin o yerde sürekli çalışan memur ya da müstahdemlerinden birisine yapılır (TK m. 13; Yön. m. 21/1).

Tebliğat Kanunu'ndaki temel usule göre tebligat evrakı tebliğ mazbatalı zarf ile gönderilmelidir. Tebliğ tutanağında yer alan belirli kısımlar kanunun öngördüğü usule uygun şekilde doldurulur, tebliğin yapıldığı günün tarihi atılır ve imzalanır (TK m. 23)²⁰. İlgiliye yapılan tebligatın ispatı sadece tebliğ tutanağı ile mümkündür. Tebliğ konusuna dair içerik muhataba hatalı olarak bildirilirse bu tebliğ hukukî sonuçlarını doğurmayacaktır. Tebliğ tutanağı, muhataba ya da muhatap yerine kabule yetkili kişilere tebliğin yapıldığını gösteren belgedir²¹. Tebliğ tutanağı²² içeriğinde tebliğin yapıldığına dair kayıtlarla birlikte şayet tebliğ yapılamamışsa buna dair bilgiyi de kapsar²³.

Tebliğatın yapılabilmesi için buna ilişkin giderlerin karşılanması gerekmektedir. Konuyla ilgili Tebligat Kanunu m. 5/1 ve Yönetmelik m. 8/1'e göre, tebligat ücreti veya masrafi söz konusu ise buna ilişkin ücret, aksine düzenleme bulunmadıkça, tebliğ yapılmasını isteyen kişi tarafından peşin olarak ödenir.

II. MİLLETLERARASI TEBLİGAT USULÜ

Günümüzde gerek milletlerarası ticaretin gelişmesi gerekse yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının sayısının artması sebebiyle, birçok farklı alanda yurtdışına tebligat yapma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Türk mahkemelerinde görülen uyuşmazlıklarda taraflardan birinin yabancı ülkede olması varsayımında tebligatın usul hukuku kurallarına göre yapılması

²⁰ Tebligat Yönetmeliği Ek-1 Örnek No: 3 tebliğ tutanağının nasıl olması gerektiği konusunda örnek teşkil eder.

²¹ "Mahkemece, davalı erkeğe ön inceleme duruşmasının tebliği için düzenlenen mazbatada tebliğ memurunun imzası bulunmamaktadır. Tebliğ memurunun imzası tebligat mazbatalarında bulunması zorunlu unsurlardandır (Tebliğat Kanunu m.23). Bu durumda ön inceleme duruşmasının davalı erkeğe tebliği usulsüz olup, davalının savunma hakkı kısıtlanmıştır..." Yargıtay İkinci Hukuk Dairesi'nin E. 2015/23745, K. 2017/3157, 22 Mart 2017 (www.lexpera.com.tr).

²² Doktrinde yer alan, "Tebliğ mazbatası, tebliğin kime, nerede, ne zaman ve hangi koşullarda yapıldığını gösteren bir belgedir." şeklindeki tanım için bkz. Mustafa Oskay, "Tebliğat Hukuku ile İlgili Sorunlar", *Yargıtay Dergisi*, Cilt 21, Sayı 4, Ekim 1995, s.500- 511.

²³ Özbay ve Yardımcı, s.72.

gerekmektedir²⁴. İlgilinin bilinen son adresinin yurtdışında olması ihtimalinde de buraya tebligat yapılması gerekmektedir. Yurtdışına tebligatın oldukça zor ve uzun bir sürece yayılması yargılamayı olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle çalışmamızda yurtdışında yaşayan Türk vatandaşları bakımından tebligatın daha pratik hale getirilmesi hakkında bir düzenlemenin faydalarına değinilecektir. Milletlerarası uyuşmazlıklarda elbette her daim yurtdışında tebligat yapılması gereken kişi gerçek kişi değildir. Ancak merkezi yurtdışında olan bir şirket Türk tabiiyetinde olmayacağından bu çalışmanın kapsamı dışındadır. Yabancı ülkede tebligat yapılacak kişinin yabancı gerçek kişi olması da bu çalışmanın kapsamı dışındadır. Çünkü çalışmamızda sunulmak istenen çözüm önerisi elektronik tebligat usulüdür ve sistem olarak bunun sağlanması Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı gerçek kişiler için mümkün kılınabilecektir. İlerleyen zamanda uluslararası bir dijital dönüşüm çalışması ile daha kapsamlı bir e tebligat usulüne geçilmesi de pek tabii muhtemeldir.

Yabancı ülkelere yapılacak tebligat usulü 7201 sayılı Tebligat Kanunu m. 25-27 ve Tebligat Kanunu Yönetmeliği m. 38-47 arasında düzenlenmiştir. Adalet Bakanlığı tarafından 26 Aralık 2023 tarihinde çıkarılan Yurt Dışı Tebligat ve İstinabe Taleplerinde Uyulması Gereken Usul ve Esaslara Dair Tebliğ²⁵ de mevzuatta önemli yer tutmaktadır. Ayrıca belirtmek gerekir ki Adalet Bakanlığı Dış ilişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü'nün "*Hukukî Alanda Uluslararası Adli Tebligat İşlemleri*"ne ilişkin 63/3 sayılı ve 16.11.2011 tarihli genelgesi bulunmaktadır²⁶. Türkiye Cumhuriyeti iç hukukta yer alan bu düzenlemeler dışında çok taraflı olarak 1954 Tarihli Hukuk Usulüne Dair Lahey Sözleşmesi²⁷ ile 1965 15 Kasım 1965 Tarihli Hukukî ve Ticari Konularda Adlî ve Gayrîadlî Belgelerin Yabancı Memleketlerde Tebliğine Dair Lahey Sözleşmesi²⁸ taraftır. Ayrıca Türkiye'nin çok sayıda yabancı devlet ile tebligat konusunda ikili anlaşmaları mevcuttur²⁹.

Türkiye'den yurtdışında bir kişiye yapılması gereken tebligat hakkında izlenecek yöntem açısından temelde iki ayırım yapılması uygundur. Şayet Türkiye ile tebligat yapılacak ülke arasında herhangi bir uluslararası sözleşme yoksa tebligat usulü tamamen 7201 sayılı TK hükümlerine göre yapılacaktır. Türkiye ile tebligat yapılacak ülke arasında ikili³⁰ veya çok

²⁴ Ahmet Cemal Ruhi, *Milletlerarası Usul Hukukunda Tebligat*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Eylül 2019, s.179 vd.

²⁵ RG, 26 Aralık 2023, Sayı 32411. Söz konusu tebliğ 1 Ocak 2024 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

²⁶ Söz konusu genelge ve işlem şeması için bkz. <https://diabgm.adalet.gov.tr/Home/BilgiDetay/3>

²⁷ RG, 23 Mart 1972, Sayı 14137.

²⁸ 09 Temmuz 1971 tarihli 1483 Sayılı Kanun ile uygun bulunmuştur. 17 Haziran 1972 tarihli ve 14218 Sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır ve Türkiye'de 11 Temmuz 1973 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

²⁹ Konuyla ilgili bilgi için bkz. <https://diabgm.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/S%C3%B6zle%C5%9Fmeler>

³⁰ Bunların yanında, Türkiye'nin akdetmiş olduğu iki taraflı hukukî, ticari ve cezai iş birliği sözleşmelerinde de tebligata ilişkin hükümler bulunmaktadır.

tarafli sözleşme bulunması ihtimalinde ise tebligatın seyri değişmektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki yurtdışına yapılması gereken tebligatın muhatabı bir Türk vatandaşı ise bu durumda izlenecek yöntem de ayrıca düzenlenmiş ve tebligatın daha hızlı yapılabilmesi için mevzuatta kolaylık getirilmeye çalışılmıştır.

A) TEBLİGAT YAPILACAK ÜLKE İLE TÜRKİYE ARASINDA HERHANGİ BİR SÖZLEŞME BULUNMAMASI HALİNDE MİLLETLERARASI TEBLİGAT

Türk resmi otoriteleri tarafından yabancı ülkede bulunan bir kişiye tebligat, iç hukukta yer alan Tebligat Kanunu ve sair mevzuatta yer alan kurallara göre yapılacaktır. Buna göre yabancı ülkedeki kişilere Tebligat Kanunu m. 25-27 hükümlerine göre tebligat yapılması mümkündür. Ayrıca bu tür tebligatlarda Tebligat Kanunu Yönetmeliği'nin 38-37 maddelerinin de esas alınması gerekmektedir.

Tebliğat Kanunu m. 25'e göre: "Yabancı memlekette tebliğ o memleketin salahiyyetli makamı vasıtasıyla yapılır. Bunun için anlaşma veya o memleket kanunları müsait ise, o yerdeki Türkiye siyasi memuru veya konsolosu tebligat yapılmasını salahiyyetli makamdan ister.

(Mülga: 19/3/2003-4829/18 md.)

Yabancı memleketlerde bulunan kimselere tebliğ olunacak evrak, tebligatı çıkaran merciin bağlı bulunduğu vekalet vasıtasıyla Dışışleri Bakanlığına, oradan damemuriyet havzası nazarı itibara alınarak ilgili Türkiye Elçiliğine veya Konsolosluğuna gönderilir.

(Ek: 6/6/1985 - 3220/8 md.) Şu kadar ki, Dışışleri Bakanlığının aracılığına lüzum görülmeyen hallerde tebligat evraki, ilgili Bakanlıkça doğrudan doğruya o yerdeki Türkiye Büyükelçiliğine veya Başkonsolosluğuna gönderilebilir."

Ayrıca Yönetmelik madde 38'de "(1) Yabancı ülkelerde bulunanlara tebliğ olunacak evrak, tebligatı çıkaran merciin bağlı bulunduğu bakanlık aracılığıyla Dışışleri Bakanlığına, oradan da o yerdeki Türkiye Büyükelçiliğine veya başkonsolosluğuna gönderilir.

(2) Dışışleri Bakanlığının aracılığına gerek görülmeyen hallerde, tebligat evraki bakanlıklarca doğrudan o yerdeki Türkiye Büyükelçiliğine veya başkonsolosluğuna gönderilebilir.

(3) *Dışışleri Bakanlığı ve tebliği çıkaran merciin bağlı olduğu bakanlık tebliğ evrakını, 39, 40, 41, 43 ve 47 nci madde hükümlerine göre düzenlenip düzenlenmediği yönünden inceler; varsa yanlışlık ve eksiklikleri dzelttirir veya tamamlattırır.* ”³¹.

Bu hükümlerde düzenlenen sistemin adı diplomatik yol veya konsüler yoldur. Yöntemin sıklıca tercih edildiği ve oldukça zahmetli ve yavaş ilerlediğini kabul etmek mümkündür. Türkiye’den tebligat yapılacak ülkeye dair usulün belirlenmesinde öncelikle ilgili ülke ile Türkiye arasında ikili veya çok taraflı bir sözleşme bulunup bulunmadığı hususuna bakılır. Taraflar arasında herhangi bir uluslararası sözleşme yok ise bu durumda Tebligat Kanunu hükümleri uygulanmaya muhtatır³². Türk mahkemelerinden yabancı ülkedeki bir kişiye yapılacak tebligat usul, ilgili düzenlemeye göre şoyledir: Tebliğ edilecek evrak tebligat yapacak makamın bağlı olduğu Bakanlık aracılığı ile Dış İşleri Bakanlığı’na oradan da tebligatı yapacak olan Türk elçilik veya konsolosluğuna gönderilir. Dış işleri Bakanlığı’nın aracı olması gerekmeyen durumlarda ise tebligat evrakı ilgili Bakanlık tarafından doğrudan ilgilinin son adresinin bulunduğu ülkedeki Türk Büyükelçiliği veya Konsolosluğuna gönderilir. Dış temsilciliklere ulaşan tebligat o yerdeki kurallara ve usule uygun olarak ilgiliye tebliğ edilir. Bu konuda yabancı ülkedeki yerel makamlardan destek alınır. İlgili kişiye 30 gün süre verilir ve ilgili bu süre içinde evrakı alabilir veya almaktan imtina ederse tebligat yapılmış sayılır. Özetle, ilgiliye tebligat için verilen 30 günlük srenin sonunda her halde tebligat yapılmış kabul edilmektedir. Belirtmek gerekir ki bu yöntem oldukça uzun sürebilmektedir, ilgiliye iletişim kurma imkânı zorlaşabilmektedir.

B) TEBLİGAT YAPILACAK ÜLKE İLE TÜRKİYE ARASINDA MİLLETLERARASI ANLAşMA BULUNMASI DURUMUNDA MİLLETLERARASI TEBLİGAT

1- 1954 Tarihli “Hukuk Usulüne Dair Sözleşme” ye Göre Tebligat Usul

1954 tarihli Hukuk Usulüne Dair Szleřme³³, milletlerarası adlı yardıma ilişkin olup yabancı ülkede yapılacak tebligatı da bu kapsamda düzenlemektedir. Türkiye Sözleşmeye

³¹ Maddeye dair örnek yargı kararı için bkz. Yargıtay Onuncu Hukuk Dairesi’nin E. 2019/1108 K. 2019/9021 25 Kasım 2019 tarihli kararı; Yargıtay Yedinci Hukuk Dairesi’nin E. 2021/1407 K. 2021/4022 16 Aralık 2021 tarihli kararı.

³² B. Bahadır Erdem, *Türk Milletlerarası Usul Hukukunda Tebligat*, İstanbul, Beta Basım, 1992, s.79; Ergin Nomer, *Devletler Hususi Hukuku*, İstanbul, Beta Basım, 595. Bası, 2021, s.23; Aysel elikel ve B. Bahadır Erdem, *Milletlerarası zel Hukuk*, İstanbul, Beta Basım, 16. Bası, 2021, s. 496.

³³RG, 23 Mart 1972, Sayı 14137. Türkiye Cumhuriyeti, sözleşmeye 23 Ekim 1972 tarihinde taraf olmuştur. Sözleşmenin Türkiye bakımından yürürlüğe girişi ise 11 Temmuz 1973 tarihidir. Sözleşmeye taraf olan devlet

taftır. Bu sözleşme tebligatın yanında istinabe, adli yardım ve teminat konularını da düzenlemiştir. Tebligata dair düzenlemeler m. 1-7 arasında yer almaktadır. Söz konusu düzenlemede yer alan tebligat yöntemi olarak konsüler yolun tercih edildiği görülmektedir. Buna göre tebligat talep eden devletin konsolosu tarafından kendisinden talepte bulunan devletin belirleyeceği merkezi makam tarafından yapılır. Bu sözleşmede yer alan hükme göre ülkeler arasında başkaca bir sözleşme varsa bu hükümler uygulanır.

Sözleşme’de yer alan tebligat usulü, konsolosluk yoluyla tebligattır. Buna göre tebligat talebi, talep eden devletin konsolosu tarafından, tebligat devletin sözleşmede belirlediği merkezi makama iletilir. Tebligat talebini alan merkezi makam, tebligatın gerçekleşmesi durumunda ispatlayan belgeyi, tebligatı yapamamış ise bunun sebebini açıklayan belgeyi tebligat talep eden devletin konsolosuna gönderir.

Buna ilaveten 1954 Sözleşmesi sözleşmeye taraf devletlerin kendi vatandaşlarına tebligat yapılması konusunda özel bir düzenleme getirmektedir. Sözleşmenin m.6’ya göre tebligat muhatabının, tebligatı çıkaran devletin vatandaşı olması halinde tebligat, zor uygulanmaması şartıyla diplomasi memurları veya konsolosları tarafından doğrudan doğruya yapılabilmektedir.

2- 1965 Tarihli “Hukukî veya Ticarî Konularda Adlî ve Gayri Adlî Belgelerin Yabancı Memleketlerde Tebliğine Dair Lahey Sözleşmesi”ne Göre Tebligat Usulü

Milletlerarası usul hukukunda tebligat konusunda güncel ve önemli bir sözleşme olan 1965 “*Hukukî veya Ticarî Konularda Adlî ve Gayri Adlî Belgelerin Yabancı Memleketlerde Tebliğine Dair Lahey Sözleşmesi*” sadece tebligat konusunda özel olarak hazırlanmıştır. Bu sözleşme 15 Kasım 1965 tarihinde Lahey Özel Hukuk Konferansında imzalanmış ve 9 Ekim 1969 tarihinde yürürlüğe girmiştir³⁴. Sözleşme Türkiye’de, 17/06/1972 Tarihli 14218 sayılı

sayısı bugün için kırk dokuzdur. Taraf devletler: Almanya, Arjantin, Arnavutluk, Avusturya, Belçika, Beyaz Rusya (Belarus), Bosna-Hersek, Çek Cumhuriyeti, Çin, Danimarka, Ermenistan, Fas, Finlandiya, Fransa, Hırvatistan, Hollanda, İsrail, İsveç, İsviçre, İspanya, İtalya, İzlanda, Japonya, Karadağ, Kazakistan, Kırgızistan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Kuzey Makedonya, Letonya, Litvanya, Lübnan, Lüksemburg, Macaristan, Moldova Cumhuriyeti, Moğolistan, Mısır, Norveç, Özbekistan, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya Federasyonu, Sırbistan, Slovakya, Slovenya, Surinam, Türkiye, Ukrayna, Vatikan.

Sözleşmenin orijinal metni ve taraf ülkeler için bkz. <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=33>.

³⁴ Sözleşme metni ve taraf ülkeler için bkz. <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=17>

2024 yılı itibarıyla taraf ülkeler: Arnavutluk, Andorra, Antigua ve Barbuda, Arjantin, Ermenistan, Avustralya, Avusturya, Azerbaycan, Bahamalar, Barbados, Belarus, Belçika, Belize, Bosna-Hersek, Botsvana, Brezilya, Bulgaristan, Kanada, Çin, Kolombiya, Kosta Rika, Hırvatistan, Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Dominik

Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Sözleşmenin meydana getiriliş amacı uluslararası tebligatta zorlukları en aza indirmek ve tebligatın yapılış usulü hakkında pratik bir yol sağlanmaktır. Sözleşmenin başlangıç kısmında; “*yabancı memleketlerde tebliğ edilecek adlî ve gayri adlî belgelerin muhatabına vaktinde tebliğini sağlayacak uygun vasıtalar ihdas etmek ve bu amaca hizmet için usulleri basitleştirmek ve süratlendirmek sureti ile karşılıklı adlî yardımlaşmayı islah etmek üzere iş bu sözleşme imzalanmıştır*” diyerek sözleşmenin amacı açıklanmaktadır.

Sözleşmenin içeriğinde yabancı ülkelere tebliğ edilecek adlî ve gayri adlî belgelerin ilgiliye zamanında ve usule uygun şekilde tebliğini sağlayacak uygun yöntem geliştirmek bu sebeple de tebligat usulünü basit ve hızlı hale getirmek hedeflenmektedir³⁵. Bu sözleşmenin sağladığı en büyük kolaylık merkezi makam sistemini düzenlemesi ve tek bir kaynaktan tebligat yapılması olanağıdır.

Sözleşme, tebligatın zamanında ve uygun şekilde yapılması amacıyla birtakım kurallar öngörmüştür. Sözleşme ekinde örnek tebliğ taleplerine yer verilmiştir. Sözleşme ile ülkeler arasındaki tebligat sürecinin farklı olması sebebiyle uğranan aksaklık giderilmeye çalışılmış, tebligatın usul ve esaslarının yeknesaklaştırılması istenmiştir. Sözleşme, taraflar arasında gerekli hukukî belgelerin (mahkeme kararları, dava dilekçeleri, yargılamaya dair evraklar vb.) diğer ülkelerdeki kişilere veya kuruluşlara ulaştırılmasını düzenler³⁶. Sözleşme, tebligatın nasıl yapılacağına dair çeşitli kuralları belirler. Bunlar arasında tebligatın nasıl bir yöntemle yapılacağı, hangi belgelerin tebligat konusu olarak kullanılacağı, tebligatın yapılacağı dil, tebligatın mahkemeler veya yetkili merciler tarafından nasıl düzenlenmesi gerektiği gibi hususlar yer almaktadır.

Sözleşmeye göre yargı mercileri adli evrakları, diğer yetkili makamlar ise gayri adli belgeleri bağlı oldukları devletin resmi makamlarını aracı kılmadan doğrudan tebliğ talep edilen devletin merkezi makamına gönderebilir. Sözleşmedeki yenilik taraf devletlerce, merkezi

Cumhuriyeti, Mısır, El Salvador, Estonya, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İzlanda, Hindistan, İrlanda, İsrail, İtalya, Japonya, Kazakistan, Kuveyt, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Malavi, Malta, Marshall Adaları, Meksika, Monako, Karadağ, Fas, Hollanda, Nikaragua, Kuzey Makedonya, Norveç, Pakistan, Paraguay, Filipinler, Polonya, Portekiz, Kore Cumhuriyeti, Moldova Cumhuriyeti, Romanya, Rusya Federasyonu, Saint Vincent ve Grenadinler, San Marino, Sırbistan, Seyşeller, Singapur, Slovakya, Slovenya, İspanya, Sri Lanka, İsveç, İsviçre, Tunus, Türkiye, Ukrayna, Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri, Venezuela, Vietnam.

³⁵ Ali Gümrah Toker, “15 Kasım 1965 Tarihli ‘Hukukî ve Ticarî Konularda Adlî ve Gayri Adlî Belgelerin Yabancı Memleketlerde Tebliğine Dair Lahey Sözleşmesi’ Uyarınca Tebligat Yapılması”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 13, Sayı 2, 2023, s.107-152.

³⁶ Sözleşme, tebligatın karşı tarafın adil bir şekilde haberdar olmasını sağlamak ve hukukî sürecin adil ve etkin bir şekilde yürütülmesini temin etmek amacıyla tasarlanmıştır. Ayrıca, uluslararası hukukun bu belirli alanında uyumlu bir uygulama sağlamak üzere taraf devletler arasında iş birliğini teşvik eder.

makam kurulması gerekmesidir. Bu yenilikle birlikte yurt dışına yapılan tebliğler diplomatik usule oranla daha hızlı, kolay ve pratik bir yolla yapılabilecektir. Türkiye adına bu görevi yerine getiren merkezi makam, Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü'dür³⁷.

Sözleşme içeriğinde merkezi makam aracılığı ile pratik yöntemin dışında diğer yollar da yer almaktadır. Sözleşmenin 8. maddesinde yer alan çekince olanağından bahsetmekte fayda vardır. Sözleşme'nin 8'inci maddesi "*Âkit Devletlerden herbiri adli belgelerin yabancı memleketlerde tebliği işini, zor kullanmaksızın, doğruca kendi diplomatik ve konsolosluk ajanları vasıtası ile yaptırmakta muhtardırlar. Tebligatın belgenin çıktığı memleketin uyrukusuna yapılması hali müstesna, Devletlerden herhangi biri, kendi topraklarında bu şekilde tebligat yapılmasına muhalefet edebilir.*" şeklinde düzenlenmiştir. Sözleşmenin 8'inci maddesine çekince koyulması durumunda tebliğ talep eden makamın bulunduğu devletin, tebliğin talep edildiği ülkede görevli bulunan diplomatik memurlar veya konsolosluk görevlileri vasıtasıyla tebliğ yapılması mümkün olmayacaktır.

Sözleşmenin 10'uncu maddesinde sözleşmeyi uygulayan devletlerin tebligatları hakkında olumlu bir düzenleme içermektedir. Bu sözleşmenin 10. maddesinde tebliğ usulleri kapsamında "doğrudan tebliğ" usulü düzenlenmiştir. Doğrudan tebliğ usulünün yapılabilmesi için tebligat yapılacak (muhatap) Sözleşme tarafı ülkenin, bu maddede yer alan tebliğ usulüne çekince koymamış olmalıdır. Şöyle ki; bir devlet bu maddeye çekince koymuşsa artık akit devletin; çekince koyan devlette yaşayan vatandaşına doğrudan tebligat yapması mümkün değildir.

Doğrudan tebliğ usulünü düzenleyen Sözleşme m. 10:

"Talep edilen Devlet itiraz etmedikçe işbu Sözleşme:

- a) Adli belgelerin yabancı memleketlerdeki kişilere doğruca posta vasıtası ile gönderilmesinde;*
- b) Menşe Devletindeki adalet görevlileri, Devlet memurları veya Devletin diğer yetkili kişilerinin adli belgelere ilişkin tebligatı doğruca talep edilen Devletteki tebligat yapmağa yetkili kimseler Devlet memurları, Devletin yetkili diğer kişileri aracılığı ile yapmakta;*

³⁷ 15 Temmuz 2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 799 uncu maddesiyle, "Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler" ibaresi "Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği" şeklinde değiştirilmiştir.

c) Bir dava ile ilgili herhangi bir kimsenin, adli belgelere ilişkin tebligatı doğruca talep edilen Devletin tebligat yapmağa yetkili kimseleri, devlet memurları veya o Devletin diğer yetkili kişileri vasıtası ile yaptırmakta muhtar olmasına engel teşkil etmez.”

Türkiye bu sözleşmenin 10/a maddesine çekince koyarak onaylamıştır. Söz konusu madde sözleşmeye taraf ülkede bulunan kişiye tebliğ yapmak isteyen devletin doğrudan tebligat yapabilmesi olanağıdır. Türkiye bu uygulamayı önlemek istediği için maddeye çekince koymuştur³⁸. Buna göre, Türkiye’deki bir yabancıya kendi ülkesinin yetkili makamları doğrudan tebligat yapamayacaktır³⁹. Adalet Bakanlığı tarafından çıkarılan 2011 Tarihli 63/3 No.lu Genelgede Sözleşmenin 10.maddesine göre tebliğ yapılacağı belirtilmiştir.

Genelgenin doğrudan tebliğe ilişkin düzenlemesi ise şu şekildedir;

“16. 1965 tarihli Sözleşmede kabul edilen tebligat yöntemi, kural olarak merkezi makam aracılığı ile tebligat olup, 8’inci madde ile taraf devletlere konsoloslukları aracılığı ile sadece kendi vatandaşlarına tebligat yapma olanağı tanınmış bulunmaktadır.

17. Sözleşmenin tanıdığı bir diğer tebligat yöntemi de doğrudan posta yolu ile tebligattır. Bu yöntem, sadece Sözleşmenin 10’uncu maddesine çekince koymayan

³⁸ Konuyla ilgili güncel bir Yargıtay Kararında, Yargıtay On birinci Hukuk Dairesi’nin E. 2020/1533 K. 2020/5095 17 Kasım 2020 tarihli kararda: “İlk Derece Mahkemesince, iddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre; davaya konu yabancı mahkeme kararının 1965 tarihli Hukukî Ve Ticari Konularda Adli Ve Gayri Adli Belgelerin Yabancı Memleketlilere Tebliğine Dair Sözleşmenin 10. maddesine Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin koymuş olduğu çekince doğrultusunda tenfizi istenen kararın davalı tarafa posta yoluyla tebliğ edildiği ve şeklen kararın kesinleştiği, posta yolu ile tebliğ yoluna gidilmesi ile usulüne uygun olarak yapılmayan karar tebliği nedeniyle davalının savunma ve temyiz hakkının kısıtlandığı ve engellendiği, yurtdışında faaliyet gösteren şirkete, yurtiçindeymiş gibi posta yoluyla tebligat yapılmasının kamu düzeninden olan Türk Usul ve Tebliğ Yasalarına aykırılık oluşturduğu, bu durumda MÖHUK’un 50. maddesi gereğince ortada kesinleşmiş bir karar olduğundan söz edilemeyeceği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.” şeklinde karar verilmiştir. Benzer yönde İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi Onikinci Hukuk Dairesinin, E. 2023/1689 K. 2023/1380 21 Eylül 2023 tarihli kararında: “1965 tarihli Adli Yardımlaşmaya İlişkin Lahey Sözleşmesi hükümleri gereğince tebligatların diplomatik yolla yapılması gerekmekte olup bu yolla tebliğ edilmeyen, yani bir başka deyişle adi posta yoluyla yapılan tebligat sonucu bir yabancı mahkeme ilamının kesinleşmesi mümkün bulunmamaktadır. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2016/13566 esas- 2018/4748 karar sayılı emsal ilamı, Romanya’da yürürlükte bulunan kanunun 5/2. maddesinde belgelerin yurt dışına tebliği düzenlenmiştir. Bu madde ile uluslararası tebligatların, öncelikli olarak eğer varsa uluslararası bir sözleşmenin varlığına veya hükümlerine göre gönderilmesi gerektiği belirtilerek tebligatların hangi yollarla gönderilebileceği düzenlenmiştir. Her ne kadar söz konusu kanunda tebligatın posta yoluyla doğrudan muhataba gönderilebileceği düzenlenmiş ise de Türkiye ve Romanya’nın taraf olduğu Lahey Sözleşmesi, tebliğ edilecek evrakın doğrudan muhataba posta yoluyla gönderilmesine olanak vermemektedir. Bu nedenlerle Romanya mahkemesi tarafından verilen kararın doğrudan posta yoluyla davalıya gönderilmesinin 1965 tarihli Lahey Sözleşmesi’ne aykırılık teşkil ettiği açıktır.” ifadelerine yer verilmiştir.

³⁹ Türkiye’den yapılacak tebliğlerde, bu maddeye çekince koymayan devletlere doğrudan tebligat usulü ile tebliğ yapılabilecektir. Sözleşmeye çekince koymayan ve doğrudan tebliğ yapılabilecek ülkeler; Amerika Birleşik Devletleri, Arnavutluk, Antigua ve Barbuda, Bahama Adaları, Barbados, Belarus, Belçika, Belize, Birleşik Krallık (İngiltere) ve Kuzey İrlanda, Bosna-Hersek, Botswana, Çin Hong-Kong ve Macao Özel Bölgeleri, Danimarka, Ermenistan, Estonya, Fas, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İrlanda, İspanya, İsrail, İsveç, İtalya, İzlanda, Japonya, Kanada, Kazakistan, Kolombiya, Letonya, Lüksemburg, Malavi, Pakistan, Portekiz, Romanya, Seyşeller, Slovenya, Saint Vincent ve Grenadines’tir.

devletler açısından başvurmak mümkündür. Türkiye, 10'uncu maddedeki tebligat yöntemini kabul etmeyeceğini bu maddeye koyduğu çekince ile belirtmiş bulunmaktadır.

18. *Sözleşmenin 10/a maddesi uyarınca Ek (5)'da yer alan devletler, ülkelerinde muhataplara doğrudan posta vasıtasıyla tebligat yapılmasını kabul etmişlerdir. Buna göre, tebliği çıkaracak yetkili merci tarafından, tebliği istenen belgelerin Türkçesi ile muhatabın dilinde yapılmış çevirisinin, talepname ekinde, Bakanlığımız aracı kılınmaksızın iadeli taahhütlü posta yolu ile doğrudan muhatabın adresine gönderilmesi mümkündür.”⁴⁰*

Özetle 1965 tarihli Sözleşme’de tebligatın yurtdışına yapılması usulü basit ve hızlı bir hale getirilmesi amacıyla düzenlemeler yer almaktadır. Sözleşme tebligatın taraf devletler tarafından belirlenen merkezi makamlar aracılığıyla yapılmasını öngörmektedir. Bununla birlikte 8’inci maddesinde yer alan düzenlemede diplomatik temsilciler aracılığıyla tebligat hususu düzenlenmiş ve taraf devletlere bu maddeye çekince koyma imkânı sunulmuştur. Ayrıca aynı sözleşmenin 10/a maddesinde de taraf devletlerin yurtdışındaki kendi vatandaşlarına doğrudan tebligatı mümkün kılmakla birlikte yine devletlere çekince koyma hakkı verilmiştir.

3- Birden Çok Sözleşmeye Aynı Anda Taraf Olunması Halinde Tebligat Usulüne Uygulanacak Hükümler

Türkiye ikili ve çok taraflı sözleşmeye taraftır. Bu sözleşmelerin içinde taraf devletler arasında istinabeyi, tebligatı konu alan sözleşmeler bulunmaktadır. Çalışmamızda tebligata dair değinmeye çalıştığımız çok taraflı sözleşmeler; 1954 tarihli Hukuk Usulüne Dair Lahey Sözleşmesi ve 1965 tarihli Hukukî veya Ticarî Konularda Adlî veya Gayri Adlî Belgelerin Yabancı Memleketlerde Tebliğine Dair Lahey Sözleşmesidir.

⁴⁰ Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun E. 2017/130 K. 2019/1394, 19 Aralık 2019 “*Alman mahkemeleri tarafından 1965 tarihli Lahey Sözleşmesi gereğince merkezi makam aracılığıyla kendisine dava dilekçesi gönderilen ve hakkında dava açıldığı, hangi sürelerde ne şekilde savunma yapabileceği konusunda aydınlatılan davalının mahkemede kendisini savunmaması veya tebligat yapılacak bir temsilci bildirmemesi durumlarında mahkeme tarafından kararın posta yolu ile tebliğ edilmesi, her iki devletin de 1965 tarihli Lahey Sözleşmesi’nin 10. maddesine çekince koyması karşısında davalının savunma hakkının kısıtlanması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla Alman mahkemesince doğrudan posta yoluyla yapılan karar tebligatının 1965 tarihli Lahey Sözleşmesi’ne aykırı olması nedeniyle tebligatın geçerliliğinden bahsedilemeyecektir. Bu durumda karar davalıya tebliğ edilmemiş sayılacağından kararın Alman kanunlarına göre de kesinleştiğinden söz edilemeyecektir... Hem Türkiye’nin hem de Almanya’nın 1965 tarihli Lahey Sözleşmesine taraf olması ve her iki ülkenin de anılan Sözleşme’nin 10. maddesine çekince koyması karşısında tenfize konu yabancı mahkeme kararının doğrudan posta yoluyla tebliğ edilmesi yapılan tebliğin geçersiz olduğu sonucunu doğurmaktadır.” Benzer yönde Yargıtay On birinci Hukuk Dairesi’nin E. 2015/5804 K. 2015/9323, 16 Eylül 2015; Yargıtay On birinci Hukuk Dairesi’nin E. 2016/13566 K. 2018/4748, 25 Haziran 2018. (<https://www.yargitayictihatmerkezi.gov.tr/>)*

1965 tarihli Sözleşme, her iki sözleşmeye taraf olan devletler arasında özel nitelikte hükümler taşımaktadır. Şöyle ki; her iki Sözleşmeye birden taraf olan devletler bakımından tebligat işlemleri, 1965 Tarihli Sözleşmeye göre yerine getirilir. 1954 Tarihli Sözleşmeye taraf olan devletlerin büyük bir çoğunluğu, 1965 Tarihli Sözleşmeye de taraf oldukları için günümüzde, 1954 Tarihli Sözleşmenin tebligata ilişkin hükümlerinin uygulama alanı oldukça azalmıştır.

Türkiye ile tebligat yapılacak yabancı ülke hem 1954 hem 1965 Lahey Sözleşmesinde de taraf olması durumunda öncelik hükmüne göre 1965 tarihli Lahey sözleşmesi uygulanacaktır.

Tebligat yapılması gereken yabancı ülke ile Türkiye arasında hem ikili anlaşma hem de 1965 tarihli Lahey sözleşmesi söz konusuysa sözleşmenin 25'inci maddesinde bir hüküm yer almaktadır. Buna göre, ülkeler arasında ikili anlaşma bulunması bu sözleşmenin uygulanması için engel değildir. Şöyle ki tebligat gönderecek devlet makamı en pratik ve kolay yol hangi sözleşmeye göre mümkün ise onu tercih etmelidir. Nitekim ikili veya çok taraflı olsun uluslararası tebligat sözleşmelerinin temel amacı, hızlı ve güvenli tebligatın sağlanması ve adaletin tesis edilmesidir. Bu nedenle tebligat yapılması gereken ülkeyle olan sözleşmesel ilişkide en lehe olan sistem uygulanmalıdır⁴¹.

63/3 sayılı Genelge Ek 9'da de yer aldığı üzere ülke bazında ikili ve çok taraflı anlaşma bulunması durumunda tebligat usulünün ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir. Örneğin Almanya ile Türkiye arasında 15/05/1930 tarih ve 1622 sayılı Kanunda onaylanan ve 04/06/1930 günü 1511 Tertip sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak her iki devlet arasında 18/11/1931 tarihinde yürürlüğe giren, 1929 tarihli "Türkiye Cumhuriyeti ile Almanya Devleti Arasında Hukuki ve Ticari Mevaddı Adliyyeye Müteallik Münesabatı Mütakabiliyyeye Dair Mukavelename" mevcuttur. Ayrıca Almanya 1965 Lahey'e ve 1954 Lahey'e de taraftır. Mukaveleye göre, tebligata ilişkin talepname talep edilen devletin dilinde düzenlenecek ve tebligatı çıkaran makam, davacı ve davalının isim ve sıfatları, tebliğ muhatabının isim ve adresi ve evrakın niteliği ile ilgili bilgiler yazılacaktır. Talepnameye, tebliğ edilecek evrakın, talep edildiği devletin dilinde düzenlenmiş onaylı tercümelere eklenecektir.

⁴¹ Bu konu, Adalet Bakanlığı tarafından yayımlanan 63/3 No.lu Genelge'de düzenlenmiştir. Genelge de şu hususa temas etmektedir: "Türkiye ile tebligatın yapılacağı devlet arasında aynı zamanda ikili anlaşma ve çok taraflı sözleşme varsa, kural olarak çok taraflı sözleşmenin uygulanması, ancak ikili anlaşmada çok taraflı sözleşmelere nazaran tebligatı kolaylaştıran ayrı ve özel bir hükmün bulunması hâlinde ikili anlaşma hükümlerinin uygulanması; tereddüt hâlinde de yine ikili anlaşmaya göre işlem yapılmasının daha uygun olacağı düşünülmektedir"

Buna göre belirtmek gerekir ki; tebligat yapılacak ülke ile Türkiye arasında birden fazla sözleşmeye taraf olunması durumunda öncelikle 63/3 sayılı Genelge ve Ek9'da yer alan muhtelif ülkeler bakımından yürürlükteki sözleşme uygunluğunun sağlanması gerekmektedir. Bunun tespitinin akabinde uygulanacak sözleşmede yer alan özelliklere uygun usul kurallarına göre tebligatın yapılması esastır.

C) TEBLİGAT KANUNU UYARINCA YURTDIŞINDA İKAMET EDEN TÜRK VATANDAŞLARINA TEBLİGAT

Yabancı ülkede bulunan ve kendisine tebligat yapılacak kişinin Türk vatandaşı olması durumunda⁴² Tebligat Kanunu m. 25/a ya göre⁴³ oradaki Türk siyasi memur veya konsolos aracılığıyla yapılabilir. Bu durumda tebliğ edilecek evrak Türkçe hazırlanır. Söz konusu evrak doğrudan Türkiye'nin dış temsilciliğine iletilir, bu yöntemde Adalet Bakanlığı veya Dışişleri Bakanlığı aracı kılınmaz. Tebligatın içeriğinde tebliğin konusu, makamı gibi olması gerekli bilgilerin yanında 30 gün içinde temsilciliğe başvurulmadığı takdirde tebliğin yapılmış sayılacağı ihtarını içeren bildirim ilgili Türk vatandaşa o ülkenin mevzuatına uygun olarak iletilir. Söz konusu tebligat o ülkenin kurallarına uygun şekilde kişiye iletilmesinin ardından 30 gün içinde ilgili tarafından Türk Büyükelçiliği ve Konsoloslukuna başvurmadığı veya başvurmasına rağmen evrakı almaktan kaçınması durumunda tutanak tarihinde tebligat usulüne uygun olarak yapılmış kabul edilir. Tebligat Kanunu m. 25/a da yer alan bu yöntem diplomatik yola bir alternatif olarak geliştirilmiştir. Bu nedenle Tebligat Kanunu m. 25/a da yer alan tebligat usulünün kullanılması zorunlu değildir. Mahkeme veya ilgili kurum gerekli gördüğü takdirde diplomatik yolla da tebligat yapılabilir⁴⁴.

Tebligat Kanunu m. 25/a'ya göre;

⁴² Yabancı ülkede tebligat yapılacak kimsenin resmi memur veya askeri personel olması durumunda TK m. 27'de yer alan "Yabancı bir memlekette resmi bir vazife ile bulunan Türk memurlarına tebligat, Dışişleri Bakanlığı vasıtasıyla yapılır.

Yabancı memleketlerde bulunan askeri şahıslara yapılacak tebligat bağlı buldukları Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri Kumandanlıkları ile Jandarma Genel Komutanlığı vasıtasıyla yapılır." hükmüne göre tebligat yapılır.

⁴³ 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 25/a maddesine göre; yurtdışında bulunan Türk vatandaşlarına tebligat o yerdeki Türkiye siyasi memuru veya konsolosu tarafından yapılabilir. Bu itibarla tebliği yapılacak evrak adli mercilerce doğrudan, ilgilinin adresinin bulunduğu yerdeki Türk Büyükelçiliğine veya Türk Başkonsoloslukuna gönderilebilir.

⁴⁴ Hatice Özdemir Kocasakal, "Yabancı Ülkelerde Bulunan Kişilere Tebligat", *GSÜHFD*, Ocak 2009, s.27-63; Sibel Özel, Mustafa Erkan, Hatice Selin Pürselim ve Hüseyin Akif Karaca, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 3. Baskı İstanbul, On iki Levha Yayıncılık, 2024, s.689; Tarık Kurban, *Tebligat Kanunu'nun 25/A Hükmü Uyarınca Siyasi Temsilcilik Aracılığıyla Yurtdışında Bulunan Türk Vatandaşlarına Yapılacak Tebligat*, İstanbul, On iki Levha Yayıncılık, 2024, s.54.

“Yabancı ülkede kendisine tebliğ yapılacak kimse Türk vatandaşı olduğu takdirde tebliğ o yerdeki Türkiye Büyükelçiliği veya Konsoloslugu aracılığıyla da yapılabilir.

Bu hâlde bildirim Türkiye Büyükelçiliği veya Konsoloslugu veya bunların görevlendireceği bir memur yapar.

Tebliğin konusu ile hangi merci tarafından çıkarıldığı bilgilerinin yer aldığı ve otuz gün içinde başvurulmadığı takdirde tebliğin yapılmış sayılacağı ihtarını içeren bildirim, muhataba o ülkenin mevzuatının izin verdiği yöntemle gönderilir.

Bildirim o ülkenin mevzuatına göre muhataba tebliğ edildiği belgelendirildiğinde, tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde Türkiye Büyükelçiliği veya Konsolosluguna başvurulmadığı takdirde tebligat otuzuncu günün bitiminde yapılmış sayılır. Muhatap Türkiye Büyükelçiliği veya Konsolosluguna başvurduğu takdirde tebliğ evrakını almaktan kaçınırsa bu hususta düzenlenecek tutanak tarihinde tebliğ yapılmış sayılır. Evrak bekletilmeksizin merciine iade edilir.

(Ek fıkra: 11/1/2011-6099/7 md.) Bu maddeye göre kazaî merciler tarafından çıkarılacak tebligatta, tebliğ evrakı doğrudan o yerdeki Türkiye Büyükelçiliği veya Konsolosluguna gönderilebilir.”⁴⁵.

Dijitalleşmenin bu denli arttığı son yıllarda tebligat usulünde hala ıslak imzalı ve posta yoluyla gönderimin yapılması birçok açıdan olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Gerek posta süreçlerindeki yavaşlık gerekse ekonomik giderler açısından tarafımızca olumsuz karşılanmaktadır. Bizim de katıldığımız doktrinde yer alan bir görüşe göre, bu hükme elektronik

⁴⁵ Yönetmeliği m. 43'e göre; “MADDE 43 – (1) Yabancı ülkede kendisine tebligat yapılacak kişi, Türk vatandaşı olduğu takdirde tebligat, o yerdeki Türkiye siyasi memuru veya konsolosu vasıtasıyla da yapılabilir. (2) Bu halde tebligatı Türkiye siyasi memuru veya konsolosu ya da bunların görevlendirecekleri bir memur yapar. (3) Tebliğin konusu ile hangi merci tarafından çıkarıldığı bilgilerinin yer aldığı ve otuz gün içinde başvurulmadığı takdirde tebliğin yapılmış sayılacağı ihtarını içeren bildirim, muhataba o ülkenin mevzuatının izin verdiği yöntemle gönderilir. (4) Bildirim o ülkenin mevzuatına göre muhataba tebliğ edildiği belgelendirildiğinde, tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde Türkiye Büyükelçiliği veya Konsolosluguna başvurulmadığı takdirde tebligat otuzuncu günün bitiminde yapılmış sayılır. Muhatap Türkiye Büyükelçiliği veya Konsolosluguna başvurduğu takdirde tebliğ evrakını almaktan kaçınırsa, bu hususta düzenlenecek tutanak tarihinde tebliğ yapılmış sayılır. Evrak bekletilmeksizin merciine iade edilir. (5) Tebligat, ek-1'de yer alan (4) numaralı örneğe göre düzenlenecek bir mazbata ile belgelendirilir. (6) Tebellüğden kaçınma halinde bu husus mazbataya yazılarak tebliğ yapan tarafından imzalanır. (7) Bu maddeye göre kazaî merciler tarafından çıkarılacak tebligatta, tebliğ evrakı doğrudan o yerdeki Türkiye Büyükelçiliği veya Konsolosluguna gönderilebilir. Türkiye Büyükelçiliği veya Konsoloslugu tarafından tebliğ işleminin gerçekleştirilmesinden sonra evrak doğrudan ilgili kazaî mercie gönderilir. (8) Tebligatı çıkaran kazaî merci bu madde hükmüne ya da 38 inci maddeye göre tebliğ yapma hususunda takdir hakkına sahiptir.” şeklinde düzenleme mevcuttur.

imza ile hazırlanan evrakın UYAP⁴⁶ üzerinden dış temsilciliğe gönderilmesi olanağının getirilmesinin faydalı olacağı savunulmaktadır⁴⁷.

Tebliğat Kanunu m. 25/a ya göre tebligatta yurtdışında bulunan bir Türk vatandaşına ulaşması gereken çağrı mektubu ulaştırılmamış ise tebligat yapılmamış kabul edilir⁴⁸. Nitekim çağrı mektubu lojistik aşamasında aksaklık, kişinin özel nedenlerle adreste bulunmaması gibi çeşitli sebeplerle muhataba ulaşamayabilir. Tebligat yapılacak kimseye herhangi bir sebepten bildirim yapılamaması durumunda tebligat yapılmamış sayılacağından yargılama açısından her iki taraf için de adil yargılama bakımından ciddi sakıncalara neden olabilecektir. Bu nedenle bu çalışmanın devamında açıklayacağımız üzere yurtdışına çıkış aşamasında elektronik tebligata ilişkin işlemlerin yapılmasının artık dijital çağın bir gereği olduğunu düşünmekteyiz.

D) MİLLETLERARASI TEBLİGATTA İLANEN TEBLİGAT USULÜ

Yurt dışında bulunan kendisine tebligat yapılması gereken kişiye tebligat yapılamaması halinde Tebligat Kanunu m. 28'e göre ilanen tebligat yapılması mümkündür⁴⁹.

TK m. 28'e göre;

“Adresi meçhul olanlara tebligat ilanen yapılır.

Yukarıki maddeler mucibince tebligat yapılamıyan ve ikametgahı, meskeni veya iş yeri de bulunamıyan kimsenin adresi meçhul sayılır.

Adresin meçhul olması halinde keyfiyet tebliğ memuru tarafından mahalle veya köy muhtarına şerh verdirilmek suretiyle tesbit edilir. (Değişik ikinci cümle: 19/3/2003-4829/9 md.) Bununla beraber tebliği çıkaran merci, muhatabın adresini resmî veya hususi müessese ve dairelerden gerekli gördüklerine sorar ve zabıta vasıtasıyla tahkik ve tespit ettirir.

Yabancı memleketlerde oturanlara ilanen tebligat yapılmasını icabettiren ahvalde tebliği çıkaran merci, tebliğ olunacak evrak ile ilan suretlerini yabancı memlekette bulunan kimsenin malûm adresine ayrıca iadeli taahhütlü mektupla gönderir ve posta makbuzunu dosyasına koyar.”

⁴⁶ Ulusal Yargı Ağı Projesi

⁴⁷ Ruhi, 203; Ahmet Cemal Ruhi, “Türkiye’den Yurt Dışına Yapılan Tebligat”, *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 7, Sayı 1-2, Haziran 2003, s.523- 540.

⁴⁸ Yargıtay On dördüncü. Hukuk Dairesi’nin E. 2016/2213 K. 2018/2306 26 Mart 2018 tarihli kararı; Yargıtay On dördüncü Hukuk Dairesi’nin E. 2015/8497 K. 2017/1262 21 Şubat 2017 tarihli kararı. (<https://www.yargitayictihatmerkezi.gov.tr/>)

⁴⁹ Yargıtay Yedinci Hukuk Dairesi’nin E. 2022/4536 K. 2022/5488 26 Eylül 2022 tarihli kararı.

Buna göre; tebligat yapılacak kişiye, Tebligat Kanunu hükümlerine uygun olarak tebliğ yapılamamış olmalıdır ve ikameti, mutad meskeni veya işyeri de bulunamayan kişinin adresi meçhul sayılır ve bu kişiye ilan tebligat yapılma imkanı vardır. İlan tebligat yapılabilmesi için; tebligat yapılacak kişinin kimliğinin bilinmesi, tebligat yapılacak kişinin adresinin meçhul olması, tebligat yapılacak kişinin adresinin araştırılmış olması, ilan tebligatın tüm yollar tüketildikten sonra son çare olarak yapılması gerekir. Yabancı ülkede bulunan kişilere yapılacak ilan tebligatında tebliğ edilecek evrak ile ilan metni o kimsenin bilinen adresine de ayrıca iadeli taahhütlü mektupla gönderilir ve posta makbuzu dosyada saklanır.

Yabancılara İlan tebligatın hangi araçlarla yerine getirileceği konusunda farklı yaklaşımlar ileri sürülmektedir. Örneğin ilan tebligatın gazete yoluyla yapılması halinde söz konusu gazetenin Türkiye sınırları dışında basılan bir gazete mi yoksa Türkiye'de basılan bir gazete de mi olacağı hususu ile ilgili olarak bir düzenleme getirilmemiştir. İlan tebligatın yurtdışında yaşayan Türkler bakımından nasıl yapılacağına ilişkin uygulamada yer alan aksaklıklar ciddi hak kayıplarına neden olmaktadır. İlan tebligatın tam gerektiği gibi yapılamaması, bu düzenlemenin yeterince açık olmaması ve dolayısıyla da yurtdışındaki muhataba tebligat yapılamaması, davaların çok uzun sürmesine ve adil yargılanma hakkının ihlal edilmesine neden olmaktadır⁵⁰. İlan tebligat hususunda da artık sistemin e-devlet üzerinden kişiye iletilmesinin mümkün kılınması ve kişinin hakkındaki ilana ilan.gov.tr adresinden ulaşması mümkün olduğundan ayrıca posta yoluyla zaten ulaşılamayan kişiye tekrar ilan metninin iletilmesi kanaatimizce de çağın gereklerine ve yargılamanın seyrine uygun değildir.

Yurtdışında bulunan kişilere ilan tebligat, ilgili ülke ile uluslararası sözleşme bulunması halinde bu sözleşmeye uygun şekilde yapılır. Eğer konuyla ilgili ülke ile Türkiye arasında bir uluslararası sözleşme yoksa Tebligat Kanunu madde 28/3 ve Yönetmeliğin 49/2. maddesine göre yapılır.

Yurtdışında bulunan muhatap eğer Türk vatandaşı ve adresi belirlenemiyorsa muhatabın yurt dışında bulunduğu ya da bulunması ihtimali olan yabancı devlette basım yayım yapan bir gazete vasıtasıyla ilan yapılabilir. Muhatabın yurtdışında olduğu bilinmesine rağmen adresi meçhul ise bu durumda, bilinen son yabancı ülkedeki dış temsilcilik vasıtasıyla adres araştırması sonucunda adresi tespit edilemiyorsa ilan tebligat yapılır.

⁵⁰ Gonca Gülfem Bozdağ, "1965 Tarihli, Lahey Sözleşmesi Bakımından Tebligat Kanunu'na İlişkin Bazı Sorunlar", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt XX, Sayı 2, 2016, s.269-310.

İlanen yapılacak tebliğin şekline dair düzenleme, Tebligat Kanunu'nun 29. maddesinde yer almaktadır; hükme göre ilan yolu ile tebliğ, gazetede ve ayrıca elektronik ortamda yapılacaktır. Madde metninde “...İlan alakalının ıtılaina en emin bir şekilde vasıl olacağı umulan ve varsa tebliği çıkaran merciin bulunduğu yerde intişar eden birer gazetede ve ayrıca elektronik ortamda yapılır...”e göre ilan yolu ile tebliğin hem gazetede hem de gazetenin yanı sıra elektronik ortamda yapılacağı sonucuna varılmaktadır. Maddede yöntem olarak iki şekilde “gazetede ve ayrıca elektronik ortamda” ifadelerine yer verilmiştir. Böylelikle, ilanen tebliğin yapılmasına ilişkin olarak, fiziki ortamın yanı sıra elektronik ortam bir ek imkân olarak getirilmiş olmaktadır. İlanen tebligatın elektronik yolla yapılması bu tebligatın bir elektronik tebligat olduğu anlamına gelmez. Elektronik tebligat, yetkili mercilerce çıkarılan ve kişinin kayıtlı elektronik posta hesabına gönderilen tebligattır. İlanen tebligatta ise bir kimsenin Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) hesabına tebligatın gönderilmesi söz konusu değildir. İlanen tebligatta, bir kimsenin adresinin meçhul olması (bilinmemesi) söz konusudur.

Doktrinde yer alan bir görüşe göre; Tebligat Kanunu m. 28/3'te yer alan düzenleme açık değildir. Bu hükümden anlaşılan yurtdışındaki bir Türk vatandaşının adresi belirli değil ise ilanen tebligat yurtdışında değil, muhatabın bulunduğu veya bulunması muhtemel olduğu yabancı ülkede dağıtımı yapılan bir Türk gazetesinde ilanın tebligat yapılması şeklinde anlaşılmalıdır⁵¹. Nitekim Tebligat Kanunu hükümleri yer bakımından uygulama alanı Türkiye Cumhuriyeti sınırları içindir. Muhtelif Yargıtay kararlarında⁵² da görüldüğü üzere kişinin yurtdışında olduğu kesin olmakla adresine ulaşamıyorsa bulunması kuvvetle muhtemel olan ülkede ilanen tebligat yapılması gerektiği vurgulanmaktadır.

III. ELEKTRONİK TEBLİGAT

Elektronik tebligat elektronik ortamda oluşturulmuş bir belgenin, tebliğ yapabilen resmi makamın aracılığıyla internetten elektronik posta yoluyla iletilmesidir⁵³. 11.01.2011 tarihinde 6099 sayılı Tebligat Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla 7201

⁵¹ Ruhi, s.219-221.

⁵² Yargıtay On beşinci Hukuk Dairesi'nin E. 1994/3130 K. 1994/1229, 02 Mart 1994; Yargıtay On üçüncü Hukuk Dairesi'nin E. 2004/11450 K. 2004/15075, 21 Ekim 2004. (Ruhi, s.220-221).

⁵³ Mine Akkan, “Tebligat Kanunu Çerçevesinde Elektronik Tebligat”, *Medeni Usul-İcra ve İflas Hukuku Dergisi*, Sayı 39, 2018, s.23-89; Ayşe Ece Acar, “Elektronik Tebligat”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt LXXIV, Sayı 1, 2016, s.159-174; Levent Börü, Elektronik Tebligat, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 10, Sayı 1, 2020, s.183-225; Taner Emre Yardımcı, “Yeni Elektronik Tebligat Yönetmeliği Çerçevesinde Elektronik Tebligat”, *Ankara Barosu Dergisi*, Cilt 77, Sayı 3, 2019 s.1-38; Nesibe Kurt Konca, *Medeni Usul Hukuku ve İcra – İflas Hukuku Açısından Elektronik Tebligat*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2024, s.17 vd; İrem İleri, *Tebligat Kanunu Çerçevesinde Elektronik Tebligat*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021, s.6.

sayılı Tebligat Kanunu'na eklenen 7a maddesiyle elektronik tebligat düzenlenmiştir. Elektronik Tebligat Yönetmeliği (E-Teb. Yön.) 01 Ocak 2019'da yürürlüğe girmiştir⁵⁴. Bu yönetmelikte elektronik tebligata ilişkin hususlar detaylı olarak yer almamaktadır. Elektronik tebligata ilişkin yer alan düzenlemede kendisine elektronik tebligat yapılması zorunlu olan kişiler tahdidi olarak sayılmıştır.

“MADDE 5 – (1) Aşağıda belirtilen gerçek ve tüzel kişilere tebligatın elektronik yolla yapılması zorunludur:

a) 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa ekli (I), (II), (III) ve (IV) sayılı cetvellerde yer alan kamu idareleri ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar.

b) 5018 sayılı Kanunda tanımlanan mahallî idareler.

c) Özel kanunla kurulmuş diğer kamu kurum ve kuruluşları ile kanunla kurulan fonlar ve kefalet sandıkları.

ç) Kamu iktisadi teşebbüsleri ile bunların bağlı ortaklıkları, müessese ve işletmeleri.

d) Sermayesinin yüzde ellisinden fazlası kamuya ait diğer ortaklıklar.

e) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları.

f) Kanunla kurulanlar da dâhil olmak üzere tüm özel hukuk tüzel kişileri.

g) Noterler.

ğ) Baro levhasına yazılı avukatlar.

h) Sicile kayıtlı arabulucular ve bilirkişiler.

ı) İdareleri, kamu iktisadi teşebbüslerini veya sermayesinin yüzde ellisinden fazlası kamuya ait diğer ortaklıkları; adli ve idari yargı mercileri, icra müdürlükleri veya hakemler nezdinde vekil sıfatıyla temsile yetkili olan kişilerin bağlı bulunduğu birim.

(2) Birinci fıkra kapsamı dışında kalan gerçek ve tüzel kişilere, talepleri hâlinde elektronik tebligat adresi verilir. Bu durumda bu kişilere tebligatın elektronik yolla yapılması zorunludur.”

⁵⁴ RG, 01 Aralık 2018, Sayı 30617.

Türk hukuku bakımından sermaye şirketleri için elektronik yolla tebligat yapılması bir zorunluluktur. Sermaye şirketleri bakımından aranan elektronik tebligat zorunluluğu 19 Ocak 2013 tarihi itibarıyla getirilmiştir. Zorunlu kişiler dışındaki diğer kişiler açısından elektronik tebligat zorunlu değildir, ihtiyaridir. İhtiyari muhataplar bakımından talepleri halinde kendilerine elektronik tebligat adresi verilir ve bu kişilere elektronik tebligat adresinin verilmesi ile tebligatın elektronik yolla yapılması zorunlu olacaktır. Mevzuatta yer alan düzenleme uyarınca tebligata elverişli bir elektronik adres vererek bu adrese tebligat yapılmasını isteyen kişiye elektronik yolla tebligat yapılabilir. Anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlere elektronik yolla tebligat yapılması zorunludur (E-Teb. Yön m. 5/1-f). Maddenin gerekçesinde, bu düzenleme ile ülkemizde de elektronik tebligat müessesesinin uygulanmasına başlanacağı ifade edilmektedir. Ayrıca elektronik tebligat usulünün netleşmesi ve usulüne dair belirsizliklerin giderilmesi amacıyla yeni bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmuştur. Elektronik tebligatın yapılmasına dair usul ve esaslar, Elektronik Tebligat Yönetmeliği ile düzenlenmiştir. Elektronik Tebligat Yönetmeliği, 28533 sayılı ve 19.01.2013 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Elektronik tebligat, Elektronik Tebligat Yönetmeliği’nin 3. maddesinin “a” bendinde, “*Bu Yönetmelik kapsamına uygun olarak elektronik ortamda yapılan tebligat*” olarak tanımlanmaktadır. Elektronik tebligat, kayıtlı elektronik posta sistemi vasıtasıyla yapılabilir. Kayıtlı elektronik posta sisteminin teknik ve hukukî yönleri ile bu sistemin işleyişine dair usul ve esasları belirlemek üzere, Bilgi ve İletişim Teknolojileri Kurumu tarafından hazırlanan Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) Sistemine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 25 Ağustos 2011 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Muhataba elektronik yolla tebligat yapılabilmesi için onun kayıtlı elektronik tebligat adresinin olması gerekmektedir. Muhatalara elektronik yolla doğrudan tebligat yapılabilmesi için Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi⁵⁵ (UETS)’ne kayıtlı elektronik tebligat adreslerinin onlara teslim edilmesi gerekmektedir.

Elektronik tebligatın yapılabilmesi için, tebligatı çıkaran merci, elektronik tebligat mesajını idare tarafından verilen elektronik tebligat adresi aracılığıyla idareye iletir (E-Teb. Yön. T. m. 8). Elektronik tebligatta ilgili tebligatın resmi merciden çıkışından muhatabına ulaşmasına kadar tüm işlem ve delil kayıtları zaman damgası ile belgelendirilmektedir. Zaman damgası, bir elektronik verinin, üretildiği, değiştirildiği, gönderildiği, alındığı veya

⁵⁵ 7201 sayılı Tebligat Kanunu, değiştirilen 7/a maddesi ve 06 Aralık 2018 tarihinde yayımlanan 30617 sayılı Elektronik Tebligat Yönetmeliği uyarınca yapılan elektronik tebligat işlemlerini yürütmek amacıyla PTT A.Ş tarafından kurulan, işletilen ve güvenliği sağlanan sistem, Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi (UETS) olarak adlandırılır. <https://www.etebligat.gov.tr/> E.T. 12 Eylül 2024.

kaydedildiği zamanın tespit edilmesi amacıyla, elektronik sertifika hizmet sağlayıcısı tarafından elektronik imzayla doğrulanan kayıdır (Elektronik İmza Kanunu⁵⁶ m.3/h). UETS, elektronik tebligat mesajını zaman damgasıyla ilişkilendirerek muhatabın elektronik tebligat adresine ulaştırır (E-Teb. Yön. m. 9/2). Bu nedenle elektronik tebligatta da tıpkı klasik usul tebligattaki gibi tebliğ mazbatasını elektronik ortamda kendiliğinden düzenlenir. Örneğin: “28.03.2024 11:53’te tebligat alıcısı tarafından açıldı” gibi.

Tebliğat Kanunu’nda yer alan tebliğat çıkarmaya yetkili kurumlar Elektronik Tebliğat Yönetmeliği m. 1/2’e göre, elektronik tebliğatı çıkarmaya da yetkilidir. Elektronik tebliğatı çıkaran yetkili makam ve mercilerin elektronik tebliğat adresine sahip olmaları ve güvenli elektronik imzalarının bulunması şarttır.

İlgili kişilerin başvurusunun ardından elektronik tebliğat adresi başvurusunun yapıldığı tarihten itibaren bir ay içinde elektronik tebliğat adresini, gerçek kişiler için kimlik bilgilerini, tüzel kişiler için ise tabii oldukları sistem bilgilerini esas almak suretiyle tek ve benzersiz olacak şekilde oluşturur ve UETS’ye kaydeder (E-Teb. Yön. m. 8/1). PTT, zorunlu muhataplar için oluşturduğu elektronik tebliğat adresini, adres sahibine verilmek üzere ilgili kurum, kuruluş veya birliğe gönderir. Teslim işleminin gerçekleştiği kendisine iletdikten sonra, PTT söz konusu bu adresleri tebliğat çıkarmaya yetkili makam ve mercilerin kullanımına sunar (E-Teb. Yön. m. 8/2).

Elektronik Tebliğatın yapılamaması durumunda alternatif yönteme başvurulması için elektronik tebliğatın yapılmamasının zorunlu bir sebebe bağlanması gerekmektedir. Zorunlu sebeplerin neler olduğu mevzuatta yer almamakla birlikte Tebliğat Kanunu m. 7-a değişikliğini yapan Kanunun⁵⁷ gerekçesinde zorunlu sebebin varlığı için elektronik postaların engellenmesi, teknik altyapının zarara uğraması, istem dışı engellemeler gibi irade dışı durumların söz konusu olmasından bahsedilmiştir. Elektronik yolla tebliğat zorunlu sebeplerin varlığından dolayı yapılamazsa tebliğatın amacını ortadan kaldırmamak için, Tebliğat Kanunu’nda belirtilen standart usulde tebliğat yapılabilir. Ancak belirtmek gerekir ki elektronik tebliğatın zorunlu ve mümkün olduğu hallerde klasik yöntemle tebliğat yapılmaması gerekir. Nitekim Yargıtay kararlarında da “7201 Sayılı Tebliğat Kanunu’nun 7/a maddesinin birinci fıkrası tebliğatın elektronik yolla yapılmasını zorunlu kılıp posta yolu ile yapılan tebliğat yok hükmünde

⁵⁶ RG, 23 Ocak 2004, Sayı 25355.

⁵⁷ 6099 Sayılı Tebliğat Kanunu Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG, 19 Ocak 2011, Sayı 27810.

*olduğundan borçlu vekilinin gerekçeli istinaf isteminin süresinde olduğunun kabulü gerekir.*⁵⁸ şeklinde ifadelere rastlamak mümkündür. Konuyla ilgili doktrinde farklı görüşler bulunmakla birlikte kanaatimizce mevzuat tarafından zorunlu olarak elektronik tebligat yapılması düzenlenen kişi veya kurumlara elektronik tebligat yapılmasına engel durum yok iken elektronik tebligat yapılmadan doğrudan posta yoluyla tebligat yapılması usul ve yasaya aykırıdır.

Elektronik tebligatın temel amacı TK m.7/a gerekçesinden de anlaşılacağı üzere teknolojik gelişmelere ayak uydurularak yargılamanın hızlı yapılmasını sağlamaktır. Bununla birlikte usul ekonomisine katkı sağlanması ve adil yargılanma hakkına hizmet ettiği açıkça ortadadır. Nitekim elektronik tebligatın daha hızlı ve az maliyetli bir yol olduğunu belirtmekte fayda vardır. Yargılamanın hızlandırılması yanında e- tebligatın bir diğer amacı, diğer tebligat usullerinde yaşanan aksaklık ya da usulsüzlüklerin engellenmesidir⁵⁹.

Elektronik Tebligat'ın yerine getirilmesinde esas alınmak üzere; Elektronik Tebligat Yönetmeliği'nin 4'üncü maddesi kapsamında bazı ilkelere yer verildiği görülmektedir. Bu ilkeler e- tebligatın amacını temel almaktadır; bunlar: teslim, belgelendirme ve bilgilendirmenin sağlanması, bilgi güvenliğinin sağlanması, kişisel verilerin korunması, hizmet kalitesinin sağlanması, iş birliği ve entegrasyon sağlanması, ulusal ve uluslararası standartların sağlanmasıdır. Elektronik tebligatın amacına ulaşabilmesi açısından elektronik ortamın buna elverişli olması gerekmektedir. Teknik altyapının eksiksiz olarak oluşturulması büyük önem taşımaktadır. Elektronik Tebligat Yönetmeliği m. 20/3 gereği, e- tebligata ilişkin verilerin güvenli şekilde saklanması hususunda PTT münhasıran sorumlu tutulmuştur. Bu kapsamda verilerin kanuna uygun şekilde saklanması konusunda gerekli güvenli dijital ortamın sağlanması zorunludur.

SONUÇ

Tebligat, yargılamadaki en önemli usul adımlarından biridir. Usulüne uygun yapılmayan tebligat adalete erişimin engellenmesine neden olmaktadır. Her kişi savunma hakkı ve adil yargılama hakkına sahiptir. Bu kapsamda bir kimsenin yargılamaya erişim olanağının olması hem Anayasal güvence altındadır hem de uluslararası hukuk bakımından AIHS ile adil

⁵⁸ Yargıtay On ikinci Hukuk Dairesi'nin E. 2019/13554 K. 2019/18558 26 Aralık 2019; Yargıtay On ikinci Hukuk Dairesi'nin E. 2019/13554 K. 2019/18558, 25 Eylül 2019; Yargıtay On ikinci Hukuk Dairesi'nin E. 2014/16889 E. 2016/3826 K. 30 Mart 2016 (<https://www.yargitayictihatmerkezi.gov.tr/>)

⁵⁹ Mehmet Köksal, *Tebligat Hukuku Şema-Ders Kitabı*, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 1. Baskı, Eylül 2018, s.28.

yargılanma hakkı ana başlığı altında düzenlenmiştir. Tebligatın bilgilendirme ve belgelendirme amaçları bulunmakla birlikte mevzuata uygun şekilde yapılması zorunludur. Milletlerarası tebligat bakımından hem iç hukuktaki düzenlemelere hem de ilgili uluslararası anlaşmalara hâkim olmak ve hukukun gerektirdiği şekilde sınıraşan tebligat yapmak şarttır.

Dijital dönüşümle birlikte yargılama safhalarında da teknolojik gelişmelerden faydalanılması adil yargılanmaya destek niteliğindedir. Özellikle yargılamada hız kazanılması ve iletişim sağlanması konusunda edinilen kolaylıklar, yargılamanın amacı olan hakka ulaşım konusunda olumlu gelişmelerdir. Bilindiği gibi Türk hukukunda tebligat yöntemi olarak elektronik tebligat sistemi geliştirilmiştir. Halen yürürlükte olan sisteme göre kanunda sayılan kişi ve kurumlar bakımından elektronik tebligat zorunludur. Diğer kişiler açısından ihtiyari olarak sistem devam etmektedir. Yargılamadaki hızlı ve pratik tebligat imkanının gelişmesi hem ulusal yargı sistemini iyileştirmiştir hem de basılı kâğıt israfı ve kargo masraflarından imtina edilmektedir. Böylelikle çevre zararlarının önlenmesine de katkıda bulunmaktadır.

Belirtmek gerekir ki, çevresel sürdürülebilirlik konularının bu denli hassas ve önemli olduğu günümüzde yurtdışına tebligatın mevcut usulle yapılması çevre tahribatı bakımından da zararlıdır. Tebligat bildirimine yönelik kâğıt kullanımından lojistik aşamasında karbon salınımında rol oynadığı bir gerçektir. Bu nedenle dijital dönüşümün hem yargılama hızı ve pratikliği hem de çevre zararlarını en aza indirmek noktasında gerekli olduğu kaçınılmazdır. Dolayısıyla en azından yurtdışındaki Türk vatandaşlarına tebligat hususunda elektronik tebligatın zorunlu hale gelmesinin faydalı olacağını vurgulamak isteriz.

Buna göre iç hukuk açısından değindiğimiz elektronik tebligatın milletlerarası nitelikli uyuşmazlıklarda da uygulanma olanağı olup olmadığı konusunda bir çalışmanın yapılmasının faydalı olacağı kanaatindeyiz. Şöyle ki, yabancı ülkelere yapılacak tebligat bakımından elektronik tebligatın mümkün olabileceği varsayımında; elektronik tebligatın hızlı ve profesyonel olması sebebiyle, yargılama sürecini olumlu etkileyeceği ve adil yargılanma hakkı, hukuki dinlenilme hakkı gibi konularda destekleyici olacağı düşüncesindeyiz.

Uygulanması konusunda ise Türk vatandaşlarının çeşitli sebeplerle yurtdışı çıkışlarında pasaport işlemleri sırasında bir elektronik tebligat sistemine dahil edilmesinin zorunlu tutulması ve bu yöntemle ilgili kişilerin adresini takip zorlukları ile postadan kaynaklanan negatif etkilerden uzaklaşmak adına önemli bir adım olabileceğini düşünmekteyiz. Bu bağlamda Elektronik Tebligat Yönetmeliğinde yer alan elektronik tebligatın zorunlu tutulduğu kişilere yurtdışında yaşayan veya belirli bir süre için yurtdışına bulunan Türk vatandaşlarının dahil edilmesinin olumlu bir adım olabileceği kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- Acar, Ayşe Ece, “Elektronik Tebligat”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt LXXIV Sayı 1, 2016, 1s. 59-174.
- Akkan, Mine, “Tebligat Kanunu Çerçevesinde Elektronik Tebligat”, *Medeni Usul-İcra ve İflas Hukuku Dergisi*, Sayı 39, s. 23-89.
- Aktepe Artık, Sezin, *Medeni Usul Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014.
- Atalı, Murat İbrahim Ermenek ve Hilal Üçüncü, *Tebligat Hukuku*, Ankara, Seçkin Yayınları, 2023.
- Bozdağ, Gonca Gülfem, “1965 Tarihli, Lahey Sözleşmesi Bakımından Tebligat Kanunu’na İlişkin Bazı Sorunlar”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt XX, Sayı 2, 2016, s. 269-310.
- Börü, Levent, “Elektronik Tebligat”, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 10, Sayı 1, 2020, s. 183-225.
- Börü, Levent, “Yargıtay Kararları Işığında Tüzel Kişiliği Olan Şirketin Adresinin Kapalı Olması Durumunda Şirkete Karşı Noterlikçe Çıkarılan İhtarnameinin Tebliği Sorunsalı (TK m. 21/1)” *Hacettepe HFD*, Cilt 3 Sayı 1, 2023, s. 50-75.
- Çelikel, Aysel ve B. Bahadır Erdem, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 16. Bası, İstanbul, Beta Basım, 2021.
- Erdem, B. Bahadır, *Türk Milletlerarası Usul Hukukunda Tebligat*, İstanbul, Beta Basım, 1992.
- Ersen Perçin, Gizem, *Milletlerarası Usul Hukukunda Hukukî Dinlenilme Hakkı*, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık, 2023.
- Hanağası, Emel ve Muhammet Özekes, *Yargı Örgütü ve Tebligat Hukuku*, 3. Baskı, (Ed., Doğan Gökbel), Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2017.
- İleri, İrem, *Tebligat Kanunu Çerçevesinde Elektronik Tebligat*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021.
- Köksal, Mehmet, *Tebligat Hukuku Şema-Ders Kitabı*, 1. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, Eylül 2018.

- Kurban, Tarık, *Tebliğat Kanunu'nun 25/A Hükmü Uyarınca Siyasi Temsilcilik Aracılığıyla Yurtdışında Bulunan Türk Vatandaşlarına Yapılacak Tebliğat*, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık, 2024.
- Kurt Konca, Nesibe, *Medenî Usûl Hukuku ve İcra – İflâs Hukuku Açısından Elektronik Tebliğat*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2024.
- Kurt Konca, Nesibe Türk Hukukunda Tebliğata İlişkin Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *TBB Dergisi* (2014) Cilt 114, s. 239-274.
- Muşul, Timuçin, *Tebliğat Hukuku*, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7.Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018.
- Nomer, Ergin, *Devletler Hususi Hukuku*, 23. Bası, İstanbul, Beta Basım, 2021.
- Oskay, Mustafa, “Tebliğat Hukuku ile İlgili Sorunlar”, *Yargıtay Dergisi*, Cilt 21, Sayı 4, Ekim 1995, s. 500- 511.
- Özbay, İbrahim ve Taner Emre Yardımcı, *Tebliğat Hukuku*, 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, Mart 2020.
- Özdemir Kocasakal, Hatice, “Yabancı Ülkelerde Bulunan Kişilere Tebliğat”, *GSÜHFD*, (2009/1), s. 27-63.
- Özekes, Muhammet, *Medeni Usul Hukukunda Hukukî Dinlenilme Hakkı*, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2003.
- Özel, Sibel, Mustafa Erkan, Hatice Selin Pürselim ve Hüseyin Akif Karaca, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 3. Baskı. İstanbul, On iki Levha Yayıncılık, 2024.
- Ruhi, Ahmet Cemal, “Türkiye’den Yurt Dışına Yapılan Tebliğat”, *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 7, Sayı 1- 2, (Haziran 2003), s. 523- 540.
- Ruhi, Ahmet Cemal, *Adil Yargılanma Hakkı Çerçevesinde Yabancılara ve Yurt Dışındaki Kişilere Yapılan Tebliğat*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2023.
- Ruhi, Ahmet Cemal, *Milletlerarası Usul Hukukunda Tebliğat*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019.
- Sarıöz Büyükalp, Ayşe İpek, *AIHS ve AIHM Kararlarının Da İncelenmesi Suretiyle Adil Yargılanma Hakkının Türk Milletlerarası Usul Hukuku Üzerindeki Etkileri*, İstanbul, On iki Levha Yayıncılık, 2018.

- Tahiroğlu, Fatih, “Tebligat Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Tebligat Çıkarmaya Yetkili Merciler”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 74 Sayı 1, 2016, s. 389-396.
- Toker, Ali Gümrah, “15 Kasım 1965 Tarihli ‘Hukukî ve Ticarî Konularda Adlî ve Gayri Adlî Belgelerin Yabancı Memleketlerde Tebliğine Dair Lahey Sözleşmesi’ Uyarınca Tebligat Yapılması”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 13 Sayı 2, 2023, s. 107-152.
- Yardımcı, Taner Emre, “Yeni Elektronik Tebligat Yönetmeliği Çerçevesinde Elektronik Tebligat”, *Ankara Barosu Dergisi*, 77/3, 2019, s. 1-38.
- Yılmaz, Ejder, “Usul Ekonomisi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 57 Sayı 1, 2008, s. 243-274.